

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIÓDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ESPANYA
NÚMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

Y 10 CENTAUS PAPER EN L' ISLA DE CUBA.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20.—BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya, 3 rals.—Cuba y Puerto-Rico, 10.—Estranger, 15.

LA IGNOCENCIA DE AQUELL TEMPS.

Article dedicat a n' en Llauder y a las HIJAS DE MARÍA.

¡Oh aquell temps! ¿Qui no ha sentit avants y ara, elogiar per vells y capellans *aquell temps*? Las orellas tenim plenas de escoltar a tort y a dret que: aquell temps era aixó, aquell temps era alló, era lo de aquí, lo de allí y lo de més enllà: en una paraula, en aquell temps tot era bó y avuy tot es dolent; la ignocencia regnava en aquell temps, y avuy impera sols la traïdoria.

En efecte, llavors tot era pur, y podriam deixarho ben probat, tant sols repetint una cantarella popular castellana de la mateixa época, que diu:

«Un fraile me pidió un beso
bien quisiera darle dos!
porque los besos de fraile
dicen que vienen de Dios.»

Qui diu freres, diu capellans; y qui diu dos petons diu.... vaja etcètera; ja m' entenen vostés, no son pas tant tontos; si ho fossen, ja no llegirian l' *ESQUELLA DE LA TORRATXA*.

Com deyam, donchs, era molt natural, en aquells temps, que 'ls ministres de Deu s' apoderessen de la llar de la familia, y que fos tingut a deshonra passar un dia sense rebre la visita de algun eclesiástich, fos de la classe que fos.

La gent de bè de Barcelona y altres punts, déu molt a la mentada classe clerical; ¡y tant! Figúrinse qu en *aquell temps* vá ser creada la casa de Maternitat.

En aquell temps la puresa de las noyas era inmensa, no com avuy que als quinze anys saben las més recatadas, al menos tant com una llevadora. ¡Si las haguessen vistas sense mirinyachs, polissons, ni anyadits de cap classe; ab la mitjeta mitj blanca, mitj al garró; encaixonat lo péu dins d' una sabateta lligada ab cintas en forma de créu, perque 'ls mals esperits no 'ls entressin al cos per aquella part; los cabells aplacadets formant tres ensiamadas atravessadas per una agulla de vidre, mitj aixafadas sobre 'ls polsos y la nuca; la faldilleta de *jaconar* ben estiradeta, y bastant curta y ab la trinxa tres quarts més amunt de la cadera; lo mocador de pita de colors virolats, encreuhat també sobre 'l pit, tiradas las puntas en detrás y ficadas dins 'l lligam d' un devantal ab dos butxacas, que una d' ellas estava casi sempre destinada a durhi lo berenar!... ¡Alló era bonich! Ab aquest trajo las nenas fins a 23 ó 24 anys anavan a costura, ahont s' aprenia lo que avuy no s' ensenya en cap col·legi; allí resavan, feyan novenas, aprenian de cusir, basteta y fins de fer mitja.

¡Pobretas! Entre mitj d' aquestas feynas y quan des-cansavan de las oracions que anavan dihent tot treba-

llant, la mestra comensava alguna cansoneta, que per supuesto, era sempre castellana y tolas las noyas li anavan fent coro ab la major castedat.

Inútil es dir que las ditas cansons no tenian la més petita mácula de pecat; per exemple:

«Oh niño Cupido,
oh triste rigor,
yo quiero y no puedo
gozar de tu amor.»

Aixó es sols l' *estribillo*; per ell podrán judicar; també 's cantava molt un' altra, que comensava aixis:

«Estava Fray Pedro
sentadito al sol
el hábito abierto
y afuera el cordon.»

¿Han vist may una senzillés més gran? Y aixó que no volém parlar d' aquella altra cansó del governador y la molinera, ni d' aquella que diu: *yo tengo un animalito tan chiquirritito*, etc.

Per supuesto que alló de ensenyar de lletra a las noyas y fer que sapiguessen quan menos de contar, no era lo que 's cregués més indispensable, y aquí havém de confessar que ho tenian bastant descuidat.

Tot t' 'ls seus petits defectes en aquest món.

La ignocencia qu' hém vist presidia en las cansonetes de custura, s' observava en tot. En las casas se reunian varias familias y passavan la vetllada dihent endavinallas d' aquesta categoria:

«Arran de cuixa tinch un forat, que se m' hi fica un pam de carn crua.»

Acabada de dir, las castas riallas dels oyents apenas si deixavan sentir una véu que cridava.—¡Es la butxacal! es la butxacal! ¡hela, que ja ho sabia!— Després d' aquesta ne venian d' altres de més peludas, que avuy no 'ns atrevim a reproduhir per no ofendre la malicia dels nostres temps.

Inútil advertir que las autoras d' aquestas endavinallas eran donas ja fetas y las ignocentas nenas estaban encarregadas de cridar lo seu significat y dieh cridar, perque feyan tanta gracia aquellas ignocentadas, que las riallas deixavan al auditori molt temps sense entendre res.

També ignocentament com tot lo demès se jugava al joch dels disbarats. Los concurrents a la reunió s' assentavan formant rotllo, homes y donas barrejats y cada hu venia obligat a fer uua pregunta al de la dreta, y contestar a la que li havia fet lo de la esquerra y quan tothom estava llest, devian publicar per torn en véu alta la pregunta de l' un y la resposta de l' altre.

Posém un sol exemple; pero no... val més que no 'l posém, perque fàcilment nos faria avergonyar tanta ignocencia. ¿Qui no ha jugat sent criatura al *joch dels disbarats*? ¡A qui no han fet caure més d' una vegada

la vena que tenia als ulls, las combinacions sortidas de un dels jochs més candorosos d' aquell temps!
Intelligenti pauca.

¿Y qué dirém del *quinto ó loteria*? ¿Y del ball? Ja se sap que per ballar lo minuet, tant sols s' agafavan per la punteta dels dits; pero ¿y l' *escote* que usavan las donas? ¿Y 'ls pantalons ajustats dels homes? ¿Y aquellas cortesias y aixecadetas de camas, no era tot plegat molt més ignocent que 'ls balls d' avuy, classe per classe de la societat?

Reparo que vaig extenentme massa y si hagués de dir tot lo que se 'm acut, no quedaria siti per res més; bastará dir qu' en aquell temps tot corria parellas y tot estava identificat ab la ignocencia; fins l' alumbrat; es a dir: fins la llumanera.

Aquell pámpol de llumanera que il·luminava mitja sala deixant l' altra mitja a las foscas, era una proba palpable (y tant *palpable!*) de que la malicia no existia en las candorosos ánimas de aquell temps. ¡Quants ab la major senzillés passavan la vetlla amparats per la sombra del dit pámpol, mentres sos pares jugavan distretament a la brisea ó la manilla, aprofitant tot lo seu resplandor!

De quan en quan algun d' aquestos pares apartava la seva atenció de las cartas y deya en véu alta:

—«¿Qué féu aquí noys que no vos sento?»

Y 'l noy (criatureta de 22 anys) contestava:

—«M' estich aquí pare, que la Layeta m' ensenya l' oració de sant Antoni.»

La Layeta era una nena de 19 anys.

Aquestos dos personatjes que trech per exemple, encare viuhen, y la seva filla si pogués recordar lo que vá passar avants de neixre podria explicar algunas cosas respecte al pámpol d' una llumanera.

Jo, pobret de mi, que no lynch més que onze fillas per casar encara, com soch una mica tallat a la moda de avuy, no hi volgut seguir las bonas costums d' aquell temps, y en lloch de la cantarella que hi posat al principi d' aquesta curta y veridica historia, los hi ensenyat aquesta altra:

«Un fraile me dijo un dia:

»Dame la mano ¡salero!

»Y le dije: Padre mio,

»coja V. la del mortero.»

Qui diu freres diu capellans y tot altre home d' iglesia; perque crech que aquesta gent, encare voldrian tornar a aquell temps.

¡¡Oh, aquell temps!!

P. A. U.

del acte primer, quan li surt l' espectre de son pare. ¡Quin geni, quina distinció, quins detalls més primorosos!... Lo públich, commogut vá alborotarse, tributantli una de las ovacions més grans y més espontáneas que ha rebut may cap artista.

Desde aquell moment la representació vá ser per ell una serie de triunfos: triunfo en l' escena muda ab Ofelia, triunfo en lo brindis, que vá cantarli ab una expressió arrobadora; triunfo durant l' escena dels comedians; triunfo quan vá a matar al seu padastre y se 'n arrepenteix per trobarlo resant y creure que si 'l mata se 'n anirà al cel, ab lo qual la seva vengansa quedarà incompleta, y triunfo gran, colossal en lo terceto y sobre tot en l' escena final del acte quart.

Lo teló vá tenir que pujar un sens fi de vegades, y era de veure al gran artista, desfontse en mostres de agraíment. En Maurel no sols sab mereixe las ovacions, sino que las sab rebre. Lo públich hauria passat la nit cridantli, pèl gust de veure'l sortir a admetre 'ls aplausos. ¡Quina distinció mes seductora!

¿Y 'ls demés intérpretes?

Dèu n' hi doret.

Vá ser una representació afortunada, com si en Maurel ho avassallés tot.

La Torressella, encare que freda com una estàtua de glás, vá cantar com sols ella sab.

La Vazquez vá fer més, molt més de lo que tothom esperava. Es una artista tant modesta com discreta y estudiantosa. Mirinse que apendre's aquell paper en quatre dias y sortirse'n com se'n vá sortir no ho haurian fet moltes artistes de nota. En la gran escena ab en Maurel vá identificarse perfectament ab la situació. Semblava que s' admirallés ab lo famós artista. ¡Ah, senyor Maurel, deixis veure sovint, y farà un gran bè al art líric dramàtic!

En Vidal, bè: en l' oració vá tenir un gran aplauso. Los coros regulars.

Y l' orquesta hauria pogut anar millor. En lo ball fins vá fer una espifiada. Si las bailarinas haguessen caigut de bigotis, vosté n' hauria tingut la culpa, senyor Mancinelli.

Lo públich vá sortir satisfet del espectacle, y content de que per admirable que siga la véu de un tenor, com en Gayarre ó en Massini, no s' anyora y se 'n pot prescindir quan trepitja l' escena un artista tant colossal com en Maurel.

Y aixó que no estava bè de véu, segons vá anunciar-se.

¿Què hauria succehit si hagnés estat bè?... Vaja, senyor Maurel, que tinga un felis viatge, y per la primavera no s' olvidi de venirnos a veure.

Vosté es jels que poden presentarse ab tota confiansa, perque son indiscutibles. La horrorosa fiera del públich del Liceo, tant amiga de destrossar reputacions, jau mansoya als seus péus. L' art de vosté la té fascinada.

N. N. N.

DE BON MATÍ.

Conech una noya
bonica y gentil,
com ella, d' hermosa,
jo cap més n' he vist.
Floreta galana
de tall exquisit,
ayrosa aucelleta
del vol més subtil,
que vola ufanosa
llensant gracias mil.
¡Ay, que n' es d' hermosa
la noya qu' he vist!

Com dos estrelletas
sos ulls son divins,
sos cabells son rossos
com d' or del més fi,
sas galas fresquetas
com rosas d' abril
y clavells sos llavis
de l' encés carmí,
sent conjunt sa cara
de gracia á desdir.
¡Ves si n' es d' hermosa
la noya qu' he vist!

Pues jo la vaig veure,
la noya que 'us dich,
la vaig veure un dia,
lo sol al sortir
tot cullint floretas
poncellas obrint.
—¿Per qui son las rosas
que culliu, per qui?
y ella vergonyosa
va fer un sorris.
¡Ay que n' es d' hermosa
la noya qu' he vist!

Arribant al poble,
al punt preguntí
qui n' era la noya
que, de bon matí

tot cullint floretas
me feu un sorris
y 'm varen respondre:
—La que voleu dir,
es la neboteta
del rector d' aquí.—
¡Anèuli al darrera
á Mossen Magí!

BONIFACI.

ESQUELLOTS.

A Madrid están preparant la caixa á l' industria espanyola.

La mort de la industria ha de ser lo resultat inevitable de aquest gran disbarat económic.

—Per fortuna, dirán los ministerials, la caixa de la industria sortirá barata: la forrarem ab pany y clau.

La *soirée* donada 'l dissapte en lo *Círcol Francés* á la qual varem ser invitats galantment, nos proporcioná una nit deliciosa.

Van pendre part en ella l' *immens* guitarrista Tárrrega, un germá de aquest que ab tot y ser molt jove toca 'l violi ab sentiment y gust y 'l pianista Sr. Piñol, qu' en punt á execució correcta y neta no 's queda endarrera de ningú.

Los francesos van entusiasmarse sobre tot, al sentir á n' en Tárrrega... Ja veuen com si ells tenen la República, nosaltres tenim aquí també cosas molt bonas.

Si en lloch de ser escriptor fos caricaturista m' entretindria en pintar gráficamente los apuros de un académich de la llengua.

Lo posaria mirant y remirant un cotxe de tranvia y buscantli 'l sexo.

Perque segons lo penúltim *diccionari de la Academia*, tranvia era femella.

Y segons l' última edició es mascle.

Vaja, are diguin qu' es impossible cambiar de sexo.

Se tracta de fundar á Tortosa, patria de Cabrera, una universitat católica. Y lo més bonich es que s' admetran al efecte 50,000 accions de 50 duros cada una.

¡Bomba!
No 'm creya que per un negoci de llana fos necessari un capital de 2.500,000 duros.

¡Oh, y son capassos de trobarlos!
Avants, en temps de Jesucrist, lo diner se 'n anava ab lo pecat. Avuy se 'n vá ab la religió.

Aixis com l' iman té la virtut d' atreure 'l ferro, los dits dels capellans tenen la virtut de atreure las doblettas de cinch duros.

Y quina manera d' enganxars'hi! Ni tocant l' himne de Riego son capassos de saltar á terra.

Escena:
Era diumenje y 'l Rosari de l' *Aurora* passava per la Plassa d' Urquinaona.

No se qui, tal vegada la sombra venerable de aquell prelat tant virtuos com enemich de la carlinalla, va disparar un petardo, per lo tremendo, sobrenatural.

¿Creuran vostés que 'l rosari vá desfese? Donchs s' enganyan. Ni siquiera 'ls que hi anavan van impresionarse.

—¡Quanta devoció! dirán alguns.
—Donchs s' enganyan de mitj á mitj: no alló no es devoció ni tal aca. Es simplement tenir las orellas acostumadas als espatechs.

La major part, sino tots, los que surten á dir lo Rosari de la Aurora, corrian ab lo trabuch al coll, per la montanya.

Y quant ne peta un, ni siquiera clouhen las pestanyas.

Victor Hugo acaba de cumplir lo seu 83 aniversari, y Paris en pés li ha prodigat una ovació inmensa, indescriptible.

Entre 'ls periódichs que li han dedicat tot lo número, s' hi conta *Le Figaro*, que publica un calendari complet de efemerides, dia per dia del any, referents totas ellas á actes honrosos ó meritosis del gran poeta.

Lo *Figaro* es clerical y Victor Hugo racionalista. Dixosas mil voltas las nacions que ab tanta unanimitat de sentiments, saben consagrar la gloria de sos fills més ilustres.

Se queixa un periódich de la gran ilustració de un empleat encarregat de la expendició de cédulas personals, que al omplir la cédula de un tal Domingo Jaime meandrú, vá posarli:

«Domingo Jaime Andrés.»

Aixis, aixis... A las oficinas del Estat hi ha que parlar castella.

Aixó es lo que 's figurava aquell que vá anar per un document á cala ciutat, y al preguntarli com se deya, vá respondre.

—Pablo Xinxuela (se deya Xinxola).

—Qué profesión?

—Mañán.

—Y su padre de Vd.

—Mi padre... mi padre... (responguè gratantse 'l cap) mi padre *todavía no existe*.

Lo pobre minyó volia dir que s' havia mort.

Per acabar los ne contaré una arreglada del francés. Se tracta de una manresana molt caya que de aquí aquí viu á Barcelona, d' aquí aquí viu á Manresa.

—Y bè, senyora, ¿qué l' hi agrada més viure á Manresa ó á Barcelona?

—Jo li diré: pèl mèu gust voldria tenir un péu á Barcelona y un altre á Manresa.

—Donchs, sent aixis, lo mèu gust seria estarme sempre á Tarrassa.

Inútil dir que Tarrassa es mitj camí just entre Manresa y Barcelona.

TRENCA-CAPS.

XARADA.

I.
Sent musical la primera
en la solfa ho trobarás;
tenint segona-invertida
moltas cosas lograrás.
Tercera, n' es una planta
tant pèl bó com pèl malalt;
la quarta sols una lletra
de las que 'n diihen vocals.
Per acabar la xarada
vaig á posar punt final:
jo quart-hu-dos á la Tot
qu' es un tipo angelical.

J. PRATS Y N.

II.
A pesar que 's diu *Total*
la filla de D. Simon,
es tant segona-segon
y tant pedás d' animal
que may hu parla, com cal.

L. MILLÁ.

LOGOGRIFO NUMÉRICH.

1 2 3 4 5 6 7 — Nom de home.
1 2 3 4 5 6 — Diada senyalada.
1 2 5 7 6 — Nom de dona.
1 2 7 6 — Utensili de cuyna.
1 2 5 — Nom de home.
1 2 — Un aliment.
1 — Una consonant.

CONVERSA.

—Mira, noy, per Pasqua t' has de casar ab la Rosa.
—Jo no m' hi vull casar, sempre estéu ab la mateixo cansó.

—Gran bordegás, ¿per qué?

—Perque no vull viure ab la...

—¿Ab qui?

—Búsquiu que ja ho havém dit.

OURELLUT DEL BRUCH.

GEROGLIFICH.

×
R
IIII
O
SAR
III
A

UN LLEPA-FILS.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO.

1. XARADA 1.ª. — *Pis-to-la-da*.

2. ID. 2.ª. — *Ha-ma-ca*.

3. ENDAVINALLA. — *Carta*.

4. SINONIMIA. — *Pega*.

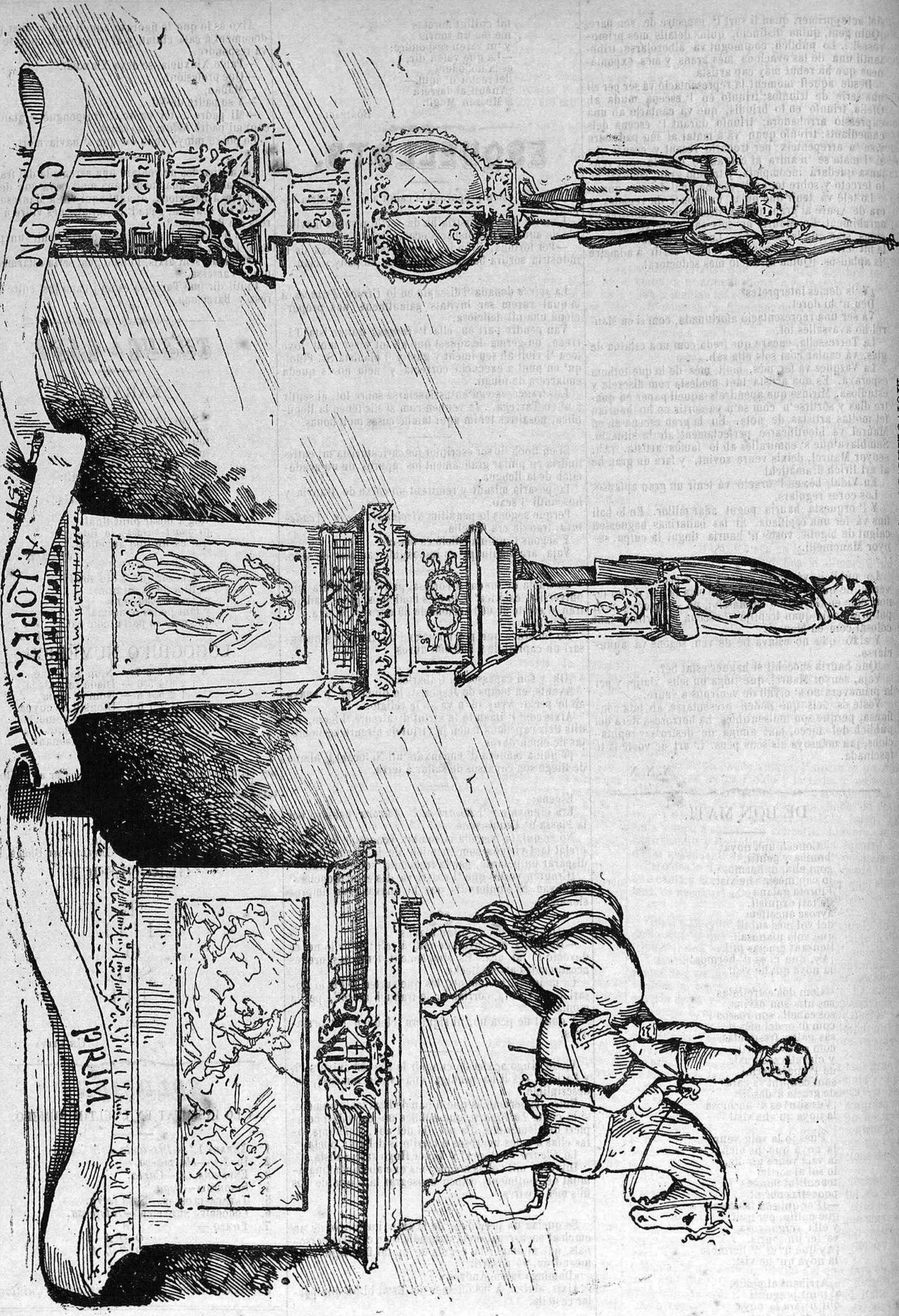
5. TRENCA-CLOSCAS. — *Sota terra*.

6. LOGOGRIFO-NUMÉRICH. — *Ildefonsa*.

7. ROMBO. —

A
O D A
A D B L A
A L A
A

8. GEROGLIFICH. — *Com mes quintas mes quintos*.

Al que la vá descubrir.

Al que la vá explotar.

Al que se la volia pulir.